

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА
У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗВОTHE IMPLEMENTATION OF THE PRINCIPLES OF THE PEDAGOGY
OF PARTNERSHIP IN THE PROCESS OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE
AT HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Стаття присвячена вивченню основних ідей та принципів педагогіки партнерства, а також виявленню способів реалізації принципів педагогіки партнерства у процесі викладання іноземної мови у закладах вищої освіти. У статті встановлено, що партнерство є системою взаємних відносин, що виникають під час спільної діяльності. Педагогічне партнерство розглядається у роботі як спеціально організовані контакти між педагогом і студентом, які передбачають повне прийняття унікальності кожної особистості; врахування думки кожного учасника взаємодії; навчання особистості з врахуванням її потреб та інтересів; надання кожному можливості вільного вибору, підтримку творчості та інновацій у процесі навчання і спілкування. Серед головних принципів педагогіки партнерства виокремлено наступні: повага до особистості, визнання її унікальності; доброзичливе ставлення до інших; довіра між учасниками освітнього процесу; організація навчальної діяльності на основі діалогу, взаємодії та взаємоповаги; горизонтальність взаємозв'язків; підтримка рівності учасників педагогічного процесу. У ході здійснення дослідження було встановлено, що одним з важливих завдань педагога у процесі викладання іноземної мови є створення сприятливого середовища для студентів, де надається підтримка і турбота. Таке середовище, засноване на принципах педагогіки партнерства, позитивно впливатиме на розвиток здібностей студентів і задовольнить їхні інтелектуальні, емоційні та соціальні потреби. Відповідно до новітніх методик навчання, під час взаємодії зі здобувачами вищої освіти, акцент робиться не на накопиченні знань студентами, а на розвитку їхніх розумових навичок. Під час організації діяльності на заняттях з іноземної мови у ЗВО на основі партнерства важливо враховувати інтереси здобувачів вищої освіти. Для реалізації принципів педагогіки партнерства на заняттях з іноземної мови викладачі можуть послуговуватися різноманітними техніками та методами, як-от: вправи, спрямовані на розвиток критичного мислення; завдання, що провокують виникнення полілогу, де кожен має можливість висловити власні міркування та почути думку інших; залучення студентів до участі у науково-дослідницькій роботі; проектах, майстер-класах, круглих столах тощо.

Ключові слова: педагогіка партнерства, партнерські відносини, педагогічна взаємодія; іноземна мова, заклад вищої освіти.

The article is devoted to the study of the basic ideas and principles of the pedagogy of partnership, as well as the identification of ways to implement these principles in the process of teaching a foreign language in higher education institutions. In the article partnership is defined as a system of mutual relations that arise during joint activities. Partnership in pedagogy is considered as specially organized contacts between the teacher and the students, accepting the uniqueness of each individual; considering the opinion of each participant in the interaction; teaching the students taking into account their needs and interests; providing each person with the opportunity for free choice, supporting creativity and innovation in the process of learning and communication. Among the main principles of the pedagogy of partnership, the following ones are highlighted: respect for the individual, recognition of one's uniqueness; friendly attitude towards others; trust between participants in the educational process; organization of educational activities based on dialogue, interaction, and mutual respect; horizontal nature of relationships; equality of all participants in the pedagogical process. It was established that one of the important tasks of the teacher in the process of teaching a foreign language is to create a supportive and caring environment for students. Such an environment, based on the principles of the pedagogy of partnership, will contribute to the development of students' abilities and satisfy their intellectual, emotional, and social needs. According to modern teaching methods, the main goal of the interaction with students is not the accumulation of knowledge by students, but the development of their cognitive skills. While organizing activities for foreign language classes in higher education institutions based on the principles of partnership, it is important to take into account the interests of students. To implement the principles of the pedagogy of partnership in foreign language classes, teachers can use various techniques and methods, such as exercises aimed at developing critical thinking; tasks that provoke the emergence of a polylogue, where everyone has the opportunity to express their thoughts and hear the opinions of others; involving students in research work; projects, workshops, round table discussions, etc.

Key words: the pedagogy of partnership, partnership relations, pedagogical interaction, foreign language, higher education institution.

УДК 316.454.54:378.09:811
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/67.1.14>

Горбаченко А.Л.,
асистент кафедри іноземних мов
Факультету психології та соціології
Навчально-наукового інституту
філології Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

Рябокучма Т.О.,
старший викладач кафедри
німецької мови
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інноваційні процеси в галузі вищої освіти вимагають створення освітнього середовища, спрямованого на виконання стратегічних цілей і завдань розвитку освіти. Тільки освіта, яка включає інновації в свою сутність, може підготувати особистість, яка вміє функціонувати в умовах сучасної

глобалізації, є всебічно розвиненою, самостійною та самодостатньою [10, с. 108].

У сучасній педагогічній галузі стає важливою проблема збільшення активності взаємодії між різними учасниками освітнього процесу. Сьогодні у вищій школі робиться акцент на навчанні та вихованні, основаних на співпраці між викладачами та

студентами. Інноваційні процеси у сфері вищої освіти вимагають створення інноваційного освітнього середовища, зокрема на заняттях з іноземної мови, побудованого на принципах рівності, довіри, справедливості, спільної відповідальності та взаєморозумінні, тобто на партнерських відносинах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У сучасних публікаціях дослідники у галузі педагогіки звертаються до проблем теорії і практики педагогічного партнерства. Так, О. Коханова [7] вивчає психологічні аспекти партнерської взаємодії в освіті; В.А. Ковальчук [6] досліджує педагогіку партнерства у професійній діяльності вчителя; О.М. Семенов та М.П. Вовк [9] розглядають педагогічне партнерство як пріоритет сучасної педагогічної освіти, Г.А. Голос [3] студіює доцільність і можливості педагогічного партнерства у ЗВО; Ю.М. Атаманчук [1] аналізує переваги та недоліки партнерських відносин викладача і студента.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на достатньо велику кількість наукових доробків, що стосуються педагогічного партнерства, лише у деяких з них розглядаються партнерські відносини між педагогом і студентом саме у вищій школі. Впровадження ідей та принципів педагогіки партнерства в основному студіюється у царині шкільної освіти. Саме тому вважаємо актуальним дослідження шляхів реалізації принципів педагогіки партнерства у ЗВО.

Мета статті полягає у виявленні способів реалізації основних принципів педагогіки партнерства у процесі викладання іноземної мови у вищій школі.

Виклад основного матеріалу. Сучасному викладачеві необхідно розвиватися в інноваційному освітньому середовищі, що спонукає до професійного зростання та мотивує бути цікавим для студентів. Педагогіка партнерства відіграє важливу роль у зазначеному процесі.

У сучасних наукових розвідках [4; 6; 9; 11; 12; 13] партнерство розглядають як систему взаємних відносин, які виникають під час спільної діяльності; спосіб взаємодії та взаємних відносин, організованих на засадах добровільності, рівності та взаємодоповнюваності результатів діяльності всіх учасників; організаційну форму спільної діяльності, яка передбачає об'єднання осіб за визначеними умовами розподілу праці та активної участі у її реалізації; спосіб взаємовідносин, де зберігаються права кожної зі сторін, чітко узгоджені дії учасників спільної справи, ґрунтовані на принципах взаємовигоди та рівноправності.

Партнерство являє собою особливий тип соціальної взаємодії, що ґрунтується на принципах рівності автономних суб'єктів, їх взаємному визнанні та відповідальності, добровільності співпраці

та спрямованості на важливі суспільні цілі. У педагогічних теоріях і концепціях, партнерство розглядається як безперервний процес, який включає етапи діалогу, згоди або консенсусу, а також практичної діяльності. Ці етапи утворюють цикл партнерської взаємодії, де важливо розуміти, що діалог враховує два різних сприйняття, дві рівноцінні точки зору, незалежно від того, чи вони подібні, ідентичні, різні або протилежні. Важливими цінностями в партнерській взаємодії є взаємне визнання рівноправності партнерів, толерантне ставлення до різноманітності, спрямованість на неможливість силового впливу, але з врахуванням аргументів, дотримання добровільності, чесності, співпраці та готовності до індивідуальної та колективної відповідальності за дії та результати партнерської взаємодії.

У галузі педагогіки поняття «партнерство» розглядається як ціннісний орієнтир і аналізується через ключові характеристики педагогічної взаємодії. Термін «педагогічна взаємодія» визначається як тривалі або тимчасові спеціально організовані контакти між педагогом і студентом з метою змінити їхню поведінку, діяльність та відносини [6, с. 9].

Педагогіка партнерства розвивається як окремий науковий напрям, і її основи ґрунтуються на принципах гуманної педагогіки. Основні ідеї цього підходу включають повне прийняття кожної особистості в її унікальності; врахування думки кожного учасника діалогічної взаємодії; навчання особистості з врахуванням її потреб та інтересів; застосування принципів довіри, можливості вільного вибору, підтримки творчості, інновацій в процесі навчання і спілкування між учасниками педагогічного процесу.

Педагогіка партнерства спирається на універсальні цінності, які узгоджуються з цінностями різних культур. Суспільство поступово стає різноманітнішим і більш відкритим. Економічні, політичні та культурні процеси сприяють розширенню особистісних і професійних контактів людини, розвитку її соціальних навичок, критичного мислення, мобільності і адаптабельності до нових умов [6, с. 11–12].

До основних принципів педагогіки партнерства В.А. Ковальчук відносить наступні [6, с. 12]:

- повага до особистості, визнання її особливостей та унікальності;
- доброзичливе та позитивне ставлення до інших;
- довіра між учасниками освітнього процесу;
- організація діяльності на основі методу «діалог – взаємодія – взаємоповага»;
- розподіл лідерства, що включає проактивність, право вибору та відповідальність за цей вибір, горизонтальність взаємозв'язків;
- розвиток соціального партнерства з підтримкою рівності сторін, добровільності укладення

угод і паритетного розподілу обов'язків, а також обов'язкового виконання узгоджених угод.

Проаналізувавши розвідки закордонних учених, Г.А. Голос [3] серед головних переваг використання педагогічного партнерства у вищій школі виокремлює наступні: поліпшення академічної успішності студентів; вмотивованість здобувачів вищої освіти; формування у студентів навичок вчитися і вчити; підвищення рівня задоволеності студентів і викладачів співпрацею. Ще однією перевагою є також полегшення виконання складних завдань у групі (тих, які складно виконувати самотійно). Особливий досвід, який отримують учасники партнерської взаємодії під час спільної роботи, суттєво відрізняє цей підхід від традиційного навчання [3, с. 18].

Окрім переваг Г.А. Голос [3] також звертає увагу і на ризики та недоліки, що можуть виникати у процесі реалізації принципів педагогіки партнерства у ЗВО: відмінності світогляду викладача і студентів; дискомфорт чи занепокоєння, які можуть відчувати учасники освітнього процесу під час партнерської діяльності; байдужість студентів чи, навпаки, прояви домінування під час групової роботи; необхідність більшого обсягу часу на підготовку до занять, заснованих на принципах партнерства; труднощі у впровадженні навчання, основаного на партнерстві, у великих групах; нестача необхідних навичок в учасників освітнього процесу; ризик відсторонення байдужих студентів, ризик невідповідності запропонованих студентами видів діяльності та тем для обговорення змісту навчання [3, с. 18].

Одним з важливих завдань педагога у процесі викладання іноземної мови є створення сприятливого середовища для студентів, де надається підтримка і турбота, що сприяють розвитку їхніх здібностей і задовольняють їхні інтелектуальні, емоційні та соціальні потреби.

Відповідно до новітніх методик навчання, під час взаємодії зі студентами, акцент робиться не на накопиченні знань, а на розвитку їхніх розумових навичок. Організація діяльності на заняттях з іноземної мови у ЗВО на основах партнерства має починатися з дослідження індивідуально-психологічних і мовних характеристик студентів, спрямованості інтересів здобувачів освіти [1, с. 141–142].

Один із способів сприяння розвитку відносин між викладачами та студентами на основі партнерства полягає у розвитку критичного мислення останніх. Прийоми критичного мислення на заняттях з іноземної мови допомагають ліпше опанувати навчальний матеріал, потребують менше часу на його повторення. У цьому контексті навчання іноземної мови здійснюється через інтерактивну взаємодію між викладачем та студентами.

Між учасниками навчального процесу відбувається полілог, коли кожен може взяти участь в обговоренні; вислухати думку іншого; спробувати

висловити власні міркування; бути почутим [8]. Полілог на занятті з іноземної мови можливо активувати за допомогою різних комунікативних вправ і завдань. У ході виконання таких вправ необхідно брати до уваги попередній життєвий і навчальний досвід студентів, спиратися на нього. Можна пропонувати студентам самотійно обирати теми для обговорення, що допоможе їм відчувати власну відповідальність та значущість [5]. Корисним є надання студентам можливості по черзі висловити власну думку чи позицію. Це спонукатиме учасників комунікації проявляти творчість, креативність, адже передбачатиме вільне вираження думок усіх учасників.

Взагалі у вітчизняних закладах вищої освіти впроваджуються різні варіанти педагогічного партнерства. В університетах педагогічне партнерство зазвичай реалізується через різні види діяльності, як-от: виховна робота з молоддю, співпраця студентів з викладачами у науково-дослідницькій діяльності, виробничій практиці [3, с. 18]. Втілити принципи педагогічного партнерства на заняттях з іноземної мови, окрім вже зазначених вище, допомагають різноманітні інтерактивні навчальні методи, які обов'язково мають відповідати інтересам студентів [3, с. 19]. До таких методів, зокрема, відносять майстер-класи, тренінги, круглі столи, рольові ігри, проєкти тощо [2, с. 299–303].

Варто зауважити, що залучення студентів до науково-дослідницької діяльності, як спосіб реалізації принципів педагогіки партнерства на заняттях з іноземної мови, має безліч переваг – як для самих здобувачів освіти, так і для викладачів і закладів вищої освіти. Участь у наукових дослідженнях дозволяє студентам не лише удосконалити навички володіння іноземною мовою, а й розвиває важливі уміння критичного мислення, аналізу і синтезу інформації. Вони навчаються визначати проблеми, формулювати гіпотези і розв'язувати завдання, що розвиває їхні інтелектуальні здібності. До того ж, участь у наукових конференціях, круглих столах, публічні виступи мовою, яка вивчається, а також спілкування з іншими дослідниками сприяють розвитку навичок ефективної комунікації іноземною мовою. Студенти, які залучаються до науково-дослідницької діяльності чи виробничої практики, часто виявляють більший інтерес до навчання, адже вони бачать конкретний практичний результат своєї праці та відчують важливість свого внеску у світ науки.

Висновки. Відтак, партнерські відносини на занятті з іноземної мови передбачають співпрацю викладача зі студентами, участь у спільному процесі пізнання. Такі відносини сприяють не лише самореалізації студента в освітньому середовищі, а й постійному створенню ситуації успіху. Об'єднання зусиль педагога і здобувачів вищої освіти в рамках педагогіки партнерства

в освітньому середовищі ЗВО сприяє досягненню спільної цілі, а саме розвитку особистості з морально-духовними цінностями, яка є життєво-компетентною і здатна до успішної самореалізації як громадянин і фахівець у суспільстві.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Атаманчук Ю.М. Партнерські відносини викладача і студента в навчанні: за і проти. *Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки* (164). 2009. С. 138–142.
2. Волкова Н. П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі : навч.-метод. посіб. Дніпро : Університет ім. Альфреда Нобеля. 2018. 360 с.
3. Голос Г.А. Педагогічне партнерство у ЗВО: доцільність і можливості. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2022. № 3 (140). С. 16–25.
4. Жданенко С. Б. Партнерська взаємодія у процесі становлення громадянського суспільства: соціально-філософський аналіз : дис ... канд. філософ. наук. Харків, 2003. 207 с.
5. Захарченко О.А. Адаптивне навчання на уроці англійської мови: ролі вчителя як модератора, коуча, фасилітатора та тьютора. *Науково-практична конференція «Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах НУШ»*. URL: <https://conf.zippo.net.ua/?p=277> (дата звернення: 26.01.2024).
6. Ковальчук В.А. Педагогіка партнерства у професійній діяльності вчителя : навч. посіб. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2023. 100 с.
7. Коханова О. Психологія партнерської взаємодії в освіті : навч.-метод. посіб. Київ : Вид-во ПП Щербатих О.В., 2011. 104 с.
8. Педагогіка партнерства на уроках англійської мови як основа соціальної згуртованості суб'єктів освітнього процесу. *Всеосвіта*. URL: <https://vseosvita.ua/library/pedagogika-partnerstva-na-urokah-anglijskoi-movak-osnova-socialnoi-zgurtovanosti-subektiv-osvitnogo-procesu-196160.html> (дата звернення: 26.01.2024).
9. Семенов О.М., Вовк М.П. Педагогічне партнерство як пріоритет сучасної педагогічної освіти. *Вісник НАПН України*. 2021. № 3(2). С. 1–7.
10. Шапран О.І., Шапран Ю.П. Створення інноваційного освітнього середовища в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2010. № 9. С. 108–110.
11. Calderon J. Partnership in teaching and learning: Combining the practice of critical pedagogy with civic engagement and diversity. *Peer review*. 2003. № 5.3. P. 22–24.
12. Peters J. The pedagogy of partnership: Six principles for action. *Educational Developments*. 2016. Vol. 17.4. P. 8–9.
13. Spendlove D., Howes A., Wake G. Partnerships in pedagogy: Refocusing of classroom lenses. *European Journal of Teacher Education*. 2010. Vol. 33. №. 1. P. 65–77.